

Geanonimiseerde versie

Vertaling

C-65/20 – 1

Zaak C-65/20

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

7 februari 2020

Verwijzende rechter:

Oberste Gerichtshof (Oostenrijk)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

21 januari 2020

Verzoekende partij:

VI

Verwerende partij:

KRONE – Verlag Gesellschaft mbH & Co KG

Het Oberste Gerichtshof (hooggerechtshof, Oostenrijk) heeft als rechter in Revision [OMISSIS] in de zaak van verzoekster VI [OMISSIS] tegen KRONE – Verlag Gesellschaft mbH & Co KG, Wenen (Oostenrijk) [OMISSIS], [OMISSIS] betreffende 6 338,84 EUR [OMISSIS] en verklaring voor recht, naar aanleiding van het beroep in Revision van verzoekster tegen het vonnis van het Handelsgericht Wien (handelsrechter in tweede aanleg Wenen, Oostenrijk) als appelrechter van 18 april 2019, [OMISSIS] waarbij het vonnis van het Bezirksgericht für Handelssachen Wien (handelsrechter in eerste aanleg Wenen, Oostenrijk) van 31 juli 2018 [OMISSIS] is bekrachtigd, de volgende

beslissing

gegeven:

I. Het Hof van Justitie van de Europese Unie wordt krachtens artikel 267 VWEU verzocht om een prejudiciële beslissing over de volgende vraag: **[Or. 2]**

Moet artikel 2 van richtlijn 85/374/EEG van de Raad van 25 juli 1985 betreffende de onderlinge aanpassing van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen der lidstaten inzake de aansprakelijkheid voor producten met gebreken, gelezen in samenhang met de artikelen 1 tot en met 6 van deze richtlijn, aldus worden uitgelegd dat ook een stoffelijk exemplaar van een dagblad, dat een vaktechnisch onjuiste gezondheidstip bevat waarvan het opvolgen schade aan de gezondheid veroorzaakt, als (gebrekig) product moet worden aangemerkt?

II. [OMISSIS] [schorsing van de procedure]

Motivering:

1. Feiten:

Verweerster is media-eigenares en (naar eigen zeggen) uitgeefster van een regionale editie van het dagblad „Kronen-Zeitung”. Volgens de wettelijke definitie in § 1, lid 1, achtste volzin, onder b), van het Mediengesetz (Oostenrijkse wet op de media, BGBl nr. 314/1981, in de versie van BGBl I, nr. 49/2005) is media-eigenaar, onder meer, eenieder die de inhoudelijke vormgeving van een mediawerk, alsmede de vervaardiging en de verspreiding ervan, verzorgt of doet verzorgen.

Verweerster publiceerde op 31 december 2016 in het deel „Oostenrijk”, in de rubriek „Hing’schaut und g’sund g’lebt” („Kijk en leef gezond”), een artikel van „Kräuterpfarrer Benedikt” (kruidenpastoor Benedikt) met de titel „Schmerzfrei ausklingen lassen – Eine Auflage aus geriebenem Kren” (Zonder pijn doen verdwijnen – een kompres van geraspte mierikswortel). Het artikel luidde als volgt:

„Reumatische pijn verzachten

Vers geplukte mierikswortel kan helpen bij de vermindering van de pijn bij reumatische aandoeningen. De [Or. 3] betroffen zones worden eerst met een vette plantaardige olie of met varkensreuzel ingewreven, vervolgens wordt de geraspte mierikswortel daarop gelegd en aangedrukt. Dit kompres kan zonder meer twee tot vijf uur erop blijven voordat het weer wordt verwijderd. Deze behandeling heeft een goede afvoerende werking.”

De in het artikel aangegeven duur van het kompres met mierikswortel is niet juist: In plaats van twee tot vijf uur had er twee tot vijf minuten moeten staan. De column is geschreven door een kruidenpastoor die de naam Benedikt heeft aangenomen en tot die orde behoort. Hij was medewerker van een reeds overleden kruidenpastoor en gaf tot dusver talloze commentaren en adviezen over geneeskrachtige kruiden in de geschreven pers en tijdens radio-uitzendingen en tv-optredens. Tot op heden publiceerde hij twee boeken over geneeskrachtige kruiden en hij schrijft daarover een dagelijkse column voor het dagblad van verweerster.

Verzoekster is abonnee van de Kronen-Zeitung en heeft op 31 december 2016 het artikel gelezen. Zij vertrouwde op de juistheid van de vermelde behandelingstijd en legde het beschreven kompres op het spronggewricht van haar linkervoet. Zij liet het verband ongeveer drie uur zitten en deed het pas af toen er al hevige pijn was ontstaan. De scherpe mosterdoliën in de mierikswortel hadden een toxische contactreactie veroorzaakt.

2. Toepasselijke bepalingen:

Het verzoek om een prejudiciële beslissing heeft betrekking op de uitlegging van artikel 2 van richtlijn 85/374/EEG van de Raad van 25 juli 1985 betreffende de onderlinge aanpassing van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen der [Or. 4] lidstaten inzake de aansprakelijkheid voor producten met gebreken (PB 1985, L 210, blz. 29) (hierna: „richtlijn 85/374”), gelezen in samenhang met de artikelen 1 en 6 van die richtlijn.

Richtlijn 85/374 is in Oostenrijk omgezet bij het Produkthaftungsgesetz (wet inzake de aansprakelijkheid voor producten met gebreken; hierna: „wet productaansprakelijkheid”), BGBl nr. 99/1988, laatstelijk gewijzigd bij BGBl I, nr. 98/2001. De relevante bepalingen van de wet productaansprakelijkheid luiden als volgt:

„§ 1. (1) Heeft het gebrek van een product de dood, lichamelijk letsel of schade aan de gezondheid van een persoon dan wel schade aan een van het product te onderscheiden roerende zaak tot gevolg, dan is voor de vergoeding van de schade aansprakelijk

1. de ondernemer, die het heeft vervaardigd en in het verkeer heeft gebracht,

[...]

§ 3. Onder ‚producent’ (§ 1, lid 1, eerste volzin) wordt verstaan degene die het eindproduct, een grondstof of een onderdeel heeft vervaardigd alsmede een ieder die zich als producent presenteert door zijn naam, zijn merk of een ander onderscheidingsteken op het product aan te brengen.

§ 4. Onder ‚product’ wordt verstaan elk roerend goed, ook indien het een bestanddeel vormt van een ander roerend of onroerend goed of daarmee verbonden is, met inbegrip van energie.

§ 5. (1) Een product is gebrekkig wanneer het niet de veiligheid biedt die men gerechtigd is te verwachten, alle omstandigheden in aanmerking genomen, met name:

1. de presentatie van het product;

2. het redelijkerwijs te verwachten gebruik van het product;

3. het tijdstip waarop het product in het verkeer is gebracht. [Or. 5]

[...]”

3. Conclusies en argumenten van partijen

Verzoekster vordert van verweerster, voor zover relevant voor de procedure in Revision, schadevergoeding ten belope van 4 400 EUR [OMISSIS]. Zij verzoekt tevens om een verklaring voor recht dat verweerster jegens haar aansprakelijk is voor alle nadelige „huidige en” toekomstige gevolgen die voortvloeien uit het voorval van 31 december 2016. Verzoekster is geabonneerd op de Kronen-Zeitung. De instructie in het artikel van kruidenpastoor Benedikt bevatte een typfout van verweerster, waardoor een te lange behandelingstijd werd aanbevolen. Zij heeft vertrouwd op de informatie van verweerster over de duur van de behandeling en zich dienovereenkomstig laten behandelen, waardoor zij ernstig letsel heeft opgelopen. Zij vordert in het bijzonder smartengeld (4 400 EUR). Blijvende gevolgen en verdere late gevolgen kunnen niet worden uitgesloten, zodat zij belang heeft bij de verklaring voor recht.

Verweerster heeft hiertegen ingebracht dat zij media-eigenares van de Kronen-Zeitung is. Kruidenpastoor Benedikt is noch haar orgaan noch haar vertegenwoordiger. Hij is verbonden aan een stift en een externe en bewezen expert op het gebied van de kruidengeneeskunde. Zij heeft tot nu toe steeds op zijn expertise kunnen vertrouwen en er zijn haar geen vergelijkbare „schadegevallen” bekend geworden. De column bevat een kosteloos gegeven advies aan haar lezers, zonder enig beoogd of verwacht voordeel. Haar regionale editie is een tabloid en er kan niet van een toezegging van de juistheid van het artikel worden uitgegaan. Letsel en gevolgen van letsel worden betwist.

De rechter in eerste aanleg wees, voor zover relevant voor de procedure in Revision, de vordering ten belope van [Or. 6] 4 400 EUR [OMISSIS] en de verklaring voor recht af. Verweerster heeft het artikel laten schrijven door een expert op het gebied van de kruidengeneeskunde die reeds meerdere boeken en talrijke commentaren en adviezen daarover in verschillende media heeft gepubliceerd. Ook al zou hij van meet af aan de verkeerde behandelingstijd hebben vermeld, had zij geen enkele reden om de manuscripten of artikelen te controleren. Aangezien de auteur van het artikel een expert op het gebied van de kruidengeneeskunde is, kan hij noch als habitueel onbekwaam noch als een bewust gevaarlijke persoon in de zin van § 1315 van het Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch (Oostenrijks burgerlijk wetboek) worden beschouwd. Indien het artikel van de oorspronkelijke auteur weliswaar correct ter beschikking is gesteld, maar vervolgens bij verweerster een schrijf- of overnamefout is gemaakt, dan is de uitgeverij alleen aansprakelijkheid in het geval van een toezegging van de inhoudelijke juistheid van zijn drukwerk. Het is de rechter bekend dat het door verweerster uitgegeven gedrukte product een boulevardblad is. Hierin wordt informatie in veeleer korte artikelen op onderhoudende dan wel eenvoudige en

gemakkelijk te begrijpen wijze weergegeven, en niet in paginalange wetenschappelijke uiteenzettingen. De verwachting van de lezers is daarom anders dan bij een wetenschappelijk artikel, een vaktijdschrift of een non-fictieboek. Ook om die reden kan niet van een toezegging van de inhoudelijke juistheid van het artikel worden uitgegaan. Bijgevolg is verweerster niet aansprakelijk voor de onjuiste behandelingstijd in het artikel.

De appelrechter verwierp het hoger beroep van verzoekster. Juridisch gezien werd geoordeeld dat verzoekster zich in de procedure in eerste aanleg betreffende de productaansprakelijkheid van [Or. 7] verweerster als producent uitsluitend had beroepen op schuldaansprakelijkheid, zodat „voor verweerster noch voor de rechter in eerste aanleg ook maar enigszins duidelijk was dat de vordering ook tegen verweerster als producent op grond van de in de wet productaansprakelijkheid geregelde risicoaansprakelijkheid was gericht”. Door zich te beroepen op de aansprakelijkheid van verweerster krachtens de wet productaansprakelijkheid zou verzoekster in de appelprocedure in strijd handelen met het verbod om in hoger beroep nieuwe middelen aan te voeren. Bovendien kon volgens de appelrechter uit het door haar in de beroepsprocedure ontwikkelde betoog niet worden afgeleid dat de rechter in eerste aanleg de zaak rechtens onjuist zou hebben beoordeeld.

Tegen deze beslissing heeft verzoekster beroep in Revision ingesteld strekkende tot toewijzing van haar vordering. Subsidiar concludeert zij tot nietigverklaring van de bestreden beslissing.

De verwijzende rechter beslist de behandeling van de zaak te schorsen en het Hof te verzoeken om een beslissing over een vraag die voor de beslechting van het geding noodzakelijk wordt geacht.

4. Motivering van de prejudiciële vraag:

4.1. De conclusie van de appelrechter (en ook van verweerster) dat verzoekster in de procedure in eerste aanleg niet voldoende feitelijke beweringen met betrekking tot de aansprakelijkheid van verweerster op grond van de wet productaansprakelijkheid heeft aangevoerd, wordt niet gedeeld. In de procedure in eerste aanleg betoogde verzoekster dat zij op het gedrukte medium van verweerster is geabonneerd en door het opvolgen van een daarin aanbevolen gebrekkige behandeling ernstig letsel heeft opgelopen. Ook uit de bevindingen van de rechter in eerste aanleg kunnen zowel het product (de regionale editie van de Kronen-Zeitung), de media-eigenares en uitgeefster (verweerster) die het artikel heeft gepubliceerd, het product heeft vervaardigd en in het verkeer heeft gebracht, alsook verzoeksters lichamelijke [Or. 8] letsel (toxische contactreactie) worden afgeleid. Daardoor is aan alle voorwaarden voor een beoordeling van de risicoaansprakelijkheid op grond van de wet productaansprakelijkheid voldaan, ook al heeft verzoekster zich in de procedure in eerste aanleg specifiek op de schuldaansprakelijkheid van verweerster beroepen. Anders dan de appelrechter

heeft geoordeeld, is er geen sprake van schending van het in § 482 Zivilprozessordnung (Oostenrijks wetboek van burgerlijke rechtsvordering) neergelegde „Neuerungsverbot” (verbod om in hoger beroep nieuwe middelen aan te voeren), wanneer verzoekster zich in de beroepsprocedure primair op verweersters aansprakelijkheid krachtens de wet productaansprakelijkheid beroept.

4.2. Met betrekking tot de uitlegging van de wet productaansprakelijkheid, in het bijzonder § 4 ervan, geldt het vereiste van conforme uitlegging [OMISSIS]. Of een uitgeefster of media-eigenares van een dagblad, die voor de publicatie van het artikel heeft zorg gedragen, op grond van richtlijn 85/374 aansprakelijk is voor de onjuiste inhoud van de krant, wordt betwist.

Volgens artikel 2, eerste volzin, van die richtlijn wordt voor de toepassing ervan onder „product” verstaan elk roerend goed, ook indien het een bestanddeel vormt van een ander roerend of onroerend goed. Volgens § 4 van de wet productaansprakelijkheid wordt onder product verstaan elk roerend goed, ook indien het een bestanddeel vormt van een ander roerend of onroerend goed of hiermee verbonden is, met inbegrip van energie.

Een deel van de (Duitstalige) rechtsleer beperkt de aansprakelijkheid voor informatiedragers tot schade als gevolg van de materiële kenmerken ervan (bijvoorbeeld een giftige kaft [**Or. 9**] van een boek of giftige drukinkt). Anderen erkennen de productaansprakelijkheid ook wegens een onjuiste intellectuele prestatie. De uitgever, de auteur en de drukkerij kunnen dan als aansprakelijke partij in aanmerking komen [OMISSIS].

Vóór de tevens ten aanzien van de inhoud van het werk geldende aansprakelijkheid van een (boek-)producent, media-eigenaar of uitgever, wordt de wijze aangevoerd waarop het publiek het product opvat in het economische verkeer. Drukwerk wordt immers niet als een (min of meer elegante en ingebonden) stapel papier maar wegens de inhoud ervan gekocht en de verwachtingen van de consument ten aanzien van het product bestaan niet alleen daarin dat er uit het drukwerk geen nietjes uitsteken waaraan men zich kan verwonden, maar dat het de aangekondigde inhoud weergeeft. In het bijzonder handboeken, handleidingen, wandelkaarten etc. kunnen alleen worden verkocht omdat de eindafnemers verwachten dat hun daarin correcte instructies worden verstrekt. Wanneer een recept in een boek of een krant een onjuiste, voor de gezondheid schadelijke hoeveelheid van een bepaald ingrediënt vermeldt, zou het niet consequent zijn om het slachtoffer daarvan in de kou te laten staan, terwijl hij, indien abusievelijk een te grote hoeveelheid in een door hem gekocht eindproduct is gemengd of een foutieve gebruiksaanwijzing is bijgevoegd, tegen de producent ervan wél een procedure aanhangig kan maken [OMISSIS]. [**Or. 10**]

Tegen een aansprakelijkheid wegens valse informatie wordt aangevoerd:

- de doelstelling van de productaansprakelijkheid om bescherming te bieden, waarbij aansprakelijkheid enkel voortvloeit uit het gevaarlijke karakter van een product en niet uit een verstrekt advies [OMISSIS],
- het feit dat intellectuele prestaties geen producten in de zin van § 4 wet productaansprakelijkheid (artikel 2 van richtlijn 85/374) vormen omdat zij als zodanig geen roerende zaken zijn [OMISSIS],
- de vaststelling dat het verbinden van de productaansprakelijkheid met de vormgeving van de informatie willekeurig is en dat informatie niet onder de werkingssfeer van richtlijn 85/374 [OMISSIS] valt, en
- de „vrees voor de grenzeloosheid” van een dergelijk ruime opvatting van het begrip „product”, waardoor uiteindelijk elke schriftelijke vastlegging van geestelijke ideeën onder de risicoaansprakelijkheid zou vallen [OMISSIS].

Aangezien de bewoordingen van artikel 2 van richtlijn 85/374, waarvan de uitlegging zijnerzijds beslissend is voor de toepassing van § 4 van de wet productaansprakelijkheid, geen duidelijke en eenduidige antwoord bieden op de vraag of de inhoud van een dagblad als een product moet worden beschouwd, moet deze rechtsvraag ter verduidelijking worden voorgelegd aan het Hof van Justitie van de Europese Unie.

4.3. Indien verweerster, die uitgeefster en media-eigenares van het dagblad is, met betrekking tot de inhoud ervan als producent onder de risicoaansprakelijkheid [Or. 11] krachtens richtlijn 85/374 valt, dan is zij volgens de verwijzende rechter in beginsel aansprakelijk voor de onjuiste aanbeveling die is verstrekt wat de duur van de toepassing van het kompres met mierikswortel betreft (namelijk twee tot vijf uur in plaats van twee tot vijf minuten), waardoor de lezer ervan (verzoekster) lichamelijk letsel heeft opgelopen. De opmaak en de inhoud van de column van de kruidenpastoor met de titel „Zonder pijn doen verdwijnen”, in het redactionele deel van het dagblad gaven de lezer, en dus ook verzoekster, de indruk dat zij door de aanbevolen behandeling met het kompres van geraspte mierikswortel gedurende een bepaalde tijd haar reumatische pijn zonder risico kon verzachten. Indien de behandeling schade voor de gezondheid zou veroorzaken, zou het niet de veiligheid bieden die men overeenkomstig artikel 6, lid 1, van richtlijn 85/374 gerechtigd is te verwachten. Verweerster zou, indien zij als producent in de zin van artikel 1 van die richtlijn (§ 1, lid 1, eerste volzin, wet productaansprakelijkheid) van een gebrekkig product (artikel 2 van de richtlijn; § 4 wet productaansprakelijkheid) zou worden aangemerkt, moeten instaan voor de letstelschade van verzoekster moet opkomen, ongeacht of de foutieve behandelingstijd reeds in het manuscript van de kruidenpastoor stond dan wel pas door een transcriptiefout bij verweerster erin is geslopen.

5. [OMISSIS] [schorsing van de procedure]

[OMISSIS]

Wenen, 21 januari 2020
[OMISSIS]

[opmerkingen]

WERKDOCUMENT